

Prežívanie sexuality u mladých katolíkov na Slovensku

HRŽIČOVÁ LUCIA

KATEDRA POROVNÁVACEJ RELIGIONISTIKY, FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

Abstract: The study focuses on a Slovak Catholic youth group and their views on the topic of sexuality. The group consists of young people aged 15 to 26 years. They have strong traditionalistic moral standards which are built on their Christian principles. These principles draw out their associations of the body, sexuality, and relationships. The study focuses on their representation of sexuality, the idea of purity, and their relationship with the body. The data used for the study were obtained with the use of participatory observation and semi-structured interviews with the members. By utilizing the obtained information, the study was able to take a look at how these areas connect and affect each other. The idea of sexuality was strongly connected to the concept of purity. This concept affected the members in every aspect of their life, and was a model for their notion of sexuality. With the use of Mary Douglas's approach of purity, the study discussed the impact of purity on the members, their everyday life, and their worldview.

Key words: sexuality, Christianity, youth, purity, anthropology of body

Cieľom mojej práce bolo zistiť, ako koncept sexuality zasahuje do každodenného života dospelých mladých veriacich na Slovensku a ako ho sami vnímajú. Téma výskumu zahŕňala chápanie sexuality, aplikovanie ideálu čistoty do života a vlastné prežívanie sexuality participantov. Výskumnými otázkami, ktoré som si počas tejto štúdie kládla a snažila som sa na ne nájsť odpovede, boli: „Aké postoje má mládežnícke kresťanské spoločenstvo k sexualite?“ a „Ako ovplyvňuje katolícka viera vnímanie sexuality u mladých veriacich?“. Cieľom otázok bolo zistiť, ako sa členovia mládežníckeho katolíckeho spoločenstva z okolia Trnavy, vyrovnávajú s otázkami, týkajúcimi sa ich najosobnejších životných rozhodnutí a postojov.

Dáta, ktoré slúžili ako podklad k tejto štúdii, som získala zúčastneným pozorovaním a polo-štruktúrovanými interview. Rozhovory absolvovali jedenásti členovia tohto skúmaného mládežníckeho spoločenstva. Výskum prebiehal v dvoch fázach – prvou bolo zúčastnené pozorovanie a desať interview, medzi mesiacmi júl a august

2020, v rámci medzinárodného kultúrneho projektu CHIEF (Cultural Heritage and Identities of Europe's Future). Nasledujúcou časťou získavania dát bolo obdobie medzi januárom a februárom 2021, ktoré bolo výrazne poznačené pandemickými reštrikciami COVID-19. V tejto fáze bolo vykonaných ďalších osem interview. Metodologicky sa práca opiera hlavne o diela Mary Douglasovej, *Čistota a nebezpečí* (2014) a *Natural Symbols* (2002). Berie si prvky aj z feministickej antropológie, ako Simone de Beauvoir *The Second Sex* (2015). Sexualita z pohľadu kresťanskej histórie bola ukotvená v diele *Zakázaná slasť* (1999) od Georga Denzlera.

Pre výskum som si vybrala katolícke spoločenstvo, ktorého členovia pochádzajú z dedín v okolí Trnavy. Jadro spolku tvorí asi 15 aktívnych členov vo veku od 15 do 26 rokov. Spolu s množstvom neaktívnych a bývalých členov sa podieľajú na viacerých kultúrnych a nábožensky zameraných akciách vo svojom okolí. Skupina seba samú označuje ako *stretká* a ich základnou aktivitou sú piatkové stretnutia na miestnej fare. Na-

priek tomu, že výskyt podobných zoskupení na Slovensku je pomerne bežný a dokážeme ich nájsť v skoro každej väčšej farnosti, je táto skupina špecifická svojim vedením, ktoré pozostáva zo samotných členov, ktorí si aktivity manažujú sami.

Stretká z okolia Trnavy, sa odohrávajú každý piatok na miestnom farskom úrade a pod vedením jedného z členov diskutujú na vopred vybranú tému. V roku 2013 poveril bývalý miestny kňaz, tesne pred svojim odchodom z farnosti, najstaršieho z členov správou týchto *stretiek* a skupina sa osamostatnila. Dodnes sú plne samostatní a nemajú žiadne stretnutia, ktoré by sa konali pod záštitou kňaza. To znamená, že môže dochádzať k voľnosti náboženskej interpretácie a odchýleniu sa od katolíckej tradície. Tá sa odráža nielen v oblasti súkromného prežívania viery, ale aj v ich celkovom svetoznávaní, ako je popísané nižšie.

Samotní členovia berú náboženskú inšpiráciu z viacerých zdrojov, akými sú aj voľnočasová náboženská literatúra, kresťanské akcie či sociálne siete a v rámci nich katolíckeho zoskupenia. Najväčšou inšpiráciou pre nich však predstavujú ostatní členovia spoločenstva a ich pohľad na svet.

Táto skupina sa venuje viacerým dobročinným činnostiam. Koledujú počas sviatkov, spievajú v miestnom kostole, a hlavne sa venujú svojej komunite. Aktívni sú najmä cez letné prázdniny, kedy organizujú tábory pre deti, asistujú chorým a pomáhajú pri obnove a rekonštrukcii neďalekého hradu. Tieto letné dobrovoľnícke rekonštrukcie sa konajú pod vedením Michaela, 45-ročného vedúceho správcu objektu, ktorý je zároveň silným veriacim. Michael sa stará o skupinu v priebehu celého týždňového pobytu. Vyplňa ich voľný čas rôznymi náboženskými a nenáboženskými činnosťami. Najobľúbenejším vyvrcholením tohto dobrovoľníckeho tábora býva súkromná omša v ruinách hradu, ktorú vedie miestny kňaz, pričom mu asistujú členovia pobytu, alebo ich rodiny.

Aj keď sa Michael priamo nezúčastňuje na piatkových stretnutiach skupiny, jeho svetoznávanie zostáva s členmi a do rôznej miery ich ovplyvňuje. Odráža sa hlavne na ich vnímaní samého seba, rodových stereotypov a sveta mimo komunity. Jedným z Michaelových skalopevných presvedčení je napríklad nastávajúci koniec sveta, ktorý má nastať ešte počas jeho života. Tento názor sa preniesol aj na niektorých členov, podobne ako aj rodové ideály, ktoré odmietajú ženu ako hlavu štátu a i. Tieto myšlienky sú prijímané v skupine s rôznou intenzitou v závislosti na skúsenostiach členov mimo skupiny.

Sexualita a každodennosť

Pri porovnávaní názorov informátorov o sexualite a ich morálnych normách, bolo už od začiatku problematické vymedziť pojem sexualita. Sexualita môže v sebe zahŕňať nielen reprodukčnú potrebu a intimitu, ale aj koncept fyzickej a nefyzickej príťažlivosti, LGBTQ+ spektrum, rodové normy vychádzajúce z kultúrneho prostredia a samozrejme náboženské ideály. Na sexualitu jednotlivca vplyva aj vlastné vnímanie tela, pričom tento postoj ovplyvňuje nielen to, ako si sexuálneho partnera vyberáme, ale aj aké kritériá používame na hodnotenie okolia (Kubík 2012, 10-14).

Svoje okolie si triedime na základe rôznych podnetov. Nejde však iba o uvedomelé kritériá, ale aj o mnohé podvedomé vzory správania, ktoré nie sú nutne postavené na reprodukčnom púde. Tak ako Mary Douglas popisuje symbolický systém čistoty a znečistenia, ktorý nie je postavený na otázke hygieny a znalosti patogénov, tak ani sexualita nie je založená čisto na reprodukcii (2014, 36-37). Ovpľyňuje nás v mnohých iných sférach a prestupuje do každodenných rozhodnutí. Napríklad sa odráža pri dynamike skupiny a vytváraní sympatií v kolektíve. Adam, 26-ročný člen *stretiek*, ktorý dostal v roku 2013, po odchode kňaza, úlohu viesť toto združenie mladých, má na túto tému vlastný názor: „*A podľa mňa, aspoň pri chlapoch, sa skôr začnú prirodzene zblížovať s tými príťažlivejšími (ženami).*“

Podoba kritérií, ktoré respondenti označili za príťažlivé, spočíva častokrát v detailoch. Základným rozdielom je však delenie na fyzickú a nefyzickú atraktivnosť človeka, pri ktorej sa väčšina respondentov zhodla na rozdelení: 40% fyzické črty a 60% nefyzické charakterové vlastnosti (Johana, Ž, 24; Anna, Ž, 20; Adam, M, 26; Dávid, M, 21). Pri tomto delení mali hlavne ženské respondentky problém odlišiť príťažlivosť voči iným a ich vlastnú predstavu o tom, ako by sa mali prezentovať ony samé. V prípade 20-ročnej Lindy nastal tento zlom už pri starostlivosti o vlastné telo, ktorú vnímala do veľkej miery ako zavádzajúcu pri dôraze na plnohodnotné duchovné prežívanie. Táto starostlivosť o zovňajšok v jej prípade predstavovala všetko od maľovania sa, cez farbenie vlasov, lakovanie nechťov, až po krémovanie rúk. Teda všetko, čo priamo nemalo vplyv na jej zdravie, ako čistenie zubov a pod., bolo u Lindy vnímané ako potencionálne zlé. Napriek tomu sama priznala, že žena má „jednoducho v sebe, že chce byť pekná. A proste musí a chce sa páčiť tým mužom...“ Podobne aj 21-ročná Andrea, ktorá sa vydala za člena *stretiek* Adama, 26, verí v podobný princíp aj u opačného pohlavia: „*Ale samozrejme, že keď je muž pekný, tak je to plus. Ja to beriem tak, že vonkajšia stránka muža nie je dôležitá, ale keď je muž pekný, tak to už je len taká čerešnička na torte.*“

Keďže je telo symbolickým nástrojom na komunikovanie s okolím (Erban 2006, 207) a teda aj na prezentovanie vlastnej sexuality, nie je prekvapujúce, že mnohí z členov majú veľké problémy so seba prijatím a objektívnymi predstavami o svojom tele. Toto napätie sa prejavovalo na širokej škále každodenných obmedzení, ktoré ovplyvňovali nielen ženy, ale aj mladých mužov zo *stretka*. Jednou z prvých otázok, ktoré som si pri výskume položila bolo, či viera môže zmiernovať nátlak na jedinca, ktorý žije v somatickej spoločnosti¹, teda v spoločnosti, kde sa hodnota ľudského prežívania posudzuje práve cez podobu jeho tela. Ukázalo sa, že v niektorých prípadoch naopak viera znásobila toto napätie pridaním pocitu hriechnosti. Slovanmi Simone de Beauvoir: „*Kresťanstvo dalo erotiky jej nádych hriechu...*“ (2015, 91-92). Prespávanie na spoločnej ubytovni, zmiešaný kolektív a podobné situácie sa ukázali ako veľmi náročné pre niektorých členov, keďže rýchlo vytvárali sexuálne konotácie a teda „nečisté“ myšlienky.

Čistota ako ideál života

Či už ide o náboženskú alebo o nenáboženskú skupinu, sexualita ovplyvňuje správanie jednotlivca a teda aj formuje podobu skupiny. Avšak pri nábožensky zameranej skupine ako *stretka* je rozdielna miera tabuizácie tejto témy. Členovia sa aktívne snažia potlačiť akýkoľvek vonkajší sexuálny vplyv a podporujú v sebe disciplínu založenú na hyposexualite, čo v dnešnom hedonisticky ladenom svete, postavenom na ideále tela, znamená každodenné upevňovanie konceptu čistoty:

„*Namiesto túžobného sebeckého pohľadu dáš pohľad lásky a úcty. Zrazu zbadáš staršiu pani v autobuse stáť, zbadáš dôchodcu čo sa nevie zorientovať v supermarkete, zbadáš študenta čo nevie trafiť na prijímačky, či bežca, ktorému spadla peňaženka. Namiesto sebeckých myšlienok budeš rozmýšľať ako pomôcť druhému človeku. Namiesto perverzných rečí a dvojzmyselných narážok môžeš druhého človeka pochváliť, oceniť, povzbudiť. A príde dvojitý úžitok: pomôžeš druhému a naplníš aj seba radosťou. (...) Raz som počul také prirovnanie, že oči sú také okná do duše. A keď si neudržíme oči čisté, budeme mať v duši tmu. My si vyberáme, ktorým smerom naše oči otočíme a čo nám cez ne vstupuje do duše.*“ (Adam, M, 26)

Mary Douglas definuje znečistenie ako predstavu s dvoma úrovňami: inštrumentálnu a expresívnu. Tá prvá je chápaná ako aktívne ovplyvňovanie správania, ktoré vychádza zo sociálneho tlaku vyvíjaného na jednotlivca, pričom sa zdôrazňuje hrozba z nebezpečenstva za porušenie sociálnych pravidiel. Tento strach z nebezpečenstva slúži ako forma, ktorá vytvára podobu ideál-

neho správania. Expresívna forma má za úlohu prepojiť možnosť znečistenia s etickými faktormi a teda, že za previnenie voči normám si človek zodpovedá sám tým, že sa vystaví hrozbe nebezpečenstva, za ktorým môžu nasledovať isté dôsledky (Douglasová 2014, 37-38). Pre mladých ľudí zo *stretka* je toto nebezpečenstvo ilustrované v podobe hriechu a nečistota v podobe sexuálnych pudov. Previnením sa teda stáva každá myšlienka prekračujúca hranicu dobrovoľného celibátu. Čistota je v mnou skúmanej skupine zosobnená v škále konkrétnych hrozieb a ideálov správania. A ako 26-ročný Adam popisuje ideál čistoty: „*v podstate čisté myšlienky, čistý pohľad, čisté slová a čisté skutky*“, je tento koncept čistého života vpradený do ich každého rozhodnutia.

Pre Adama a jeho kamarátov zo skupiny nebezpečenstvo znečistenia prichádza zvonku, z okolitého sveta v rôznych podobách napríklad prostredníctvom billboardov na spodnú bielizeň, intímnych scén vo filme, neoddeliteľných lôžok na spanie v tábore a pod. „*Toto všetko budí v človeku túžbu. Túžbu vlastniť, použiť, užiť si. A túžba vedie k skutkom, ako znásilnenia, masturbácia a čo ja viem čo ešte.*“ (Adam, M, 26) Pre členov je najdôležitejšie vyvarovať sa podobnému pokušeniu až do svadby. Ako 20-ročná Anna uvádza: „*Pre mňa je čistota jedna z najdôležitejších vecí v živote.*“ Pre ňu čistota znamená „*poriadok vo vnútri*“. Tento poriadok vo vnútri nie je iba v ponímaní nečistých myšlienok, ale hlavne v rovine muža a ženy. „*Chcem si tú čistotu udržať až do momentu, kedy budem mať muža a budem mať po svadbe, vtedy som sa uchránila a uchovala len pre neho.*“ (Anna, Ž, 20)

Jedným z dôvodov prečo sa členovia mnou skúmanej skupiny rozhodli žiť ich podobu čistého života je posilňovanie charakteru. Adam, bývalý vedúci *stretiek*, to popisuje nasledovne: „*Keď sa človek odhodlá tú čistotu žiť, a nie je to ľahké, tak to buduje v podstate takú osobnosť. Buduje to takú silu osobnosti. Také odhodlanie.*“ (Adam, M, 26) Ich snaha potlačiť sexualitu má cieľ podporiť ich život vo viere s Bohom. V kresťanstve dodnes pretrvávajúca rozšírená idea oddeleného sexuálneho a duchovného života, ktorá bola zavedená za Tertulliana († asi 220), ktorý považoval modlitbu a pohlavný styk za nezlučiteľné (Denzler 1999, 21).

Z rozhovorov vyplynulo, že napriek ich snahe však sexuálna aktivita u mladých participantov potlačená nebola. Presmerovala sa do iných podôb, akými sú napríklad čítanie ľubostných románov, predstavy a fantázie a v neposlednom rade skoré svadby. Medzi členmi skúmaného spoločenstva je svadba jedným z najčastejších dôvodov na odchod zo skupiny. Najčerstvejším prí-

¹ Termín „somatická spoločnosť“ odkazuje na prácu Bryana Turnera *The Body in Western Society* (1997) a odkazuje na spoločnosť, ktorá využíva diskurz tela ako prostriedok na artikulovanie morálnych, etických, politických, či kultúrnych problémov.

kladom sú práve 26-ročný Adam a 21-ročná Andrea, ktorí sa zosobášili v druhej polovici roku 2020. Vzali sa po 2 mesiacoch spoločného vzťahu a niekoľkomesačnom kamarátsťve. Následný odchod zo skupiny však pre nich nie je nutnosťou, ale skôr tradíciou, ktorá vyplýva zo zmeny životného štýlu. Mladí si po svadbe budujú zázemie a rodinu, čím odsúvajú spoločné aktivity na *stretkách* na vedľajšiu koľaj.

Celkový vekový priemer členov *stretiek*, ktorí odišli zo skupiny kvôli svadbe tvorí na Slovensku hlboký vekový podpriemer. Štatisticky bol v roku 2018 vekový priemer pri prvej svadbe 34 rokov u mužov a 31 rokov u žien (Podmanická 2019, 11). Pri *stretkách* je 26-ročný Adam jeden z najdlhšie pôsobiacich a zároveň najstarších členov, z čoho vyplýva, že väčšina členov sa v skupine zosobášia ešte skôr, ako dovŕšia 25 rokov. Svadbou však neukončia svoj život v čistote a viere, ale naplnia tak vlastné presvedčenie o tradičnej morálke vo vzťahu k sexualite, ktorá „*vychádza z predstavy, že sexualita má slúžiť na reprodukciu, v centre všetkých jej morálnych súdov a úvah o pohlavnom správaní preto stojí rozmnožovanie, považované za prirodzený cieľ všetkej sexuálnej aktivity*“ (Koumar 2018, 69). Držia sa tak dlhoročnej tradície cirkvi, ktorá pretrváva dodnes, v ktorej má byť sexuálny akt za každých okolností otvorený možnosti splodenia života. Ján Pavol II. počas generálnej audiencie v roku 1984 označil plodenie za neodlučiteľnú podmienku každej manželskej sexuálnej aktivity (Denzler 1999, 53–54). Predstava sexuálnej aktivity mimo manželstva je preto pre mnohých členov nepríjemná, až strašidelná. Napríklad 20-ročná Linda dokonca nenazýva sex inak ako „*to*“, či „*tomu*“.

Skorá svadba pre členov skúmaného spoločenstva predstavuje veľký mílnik, nielen kvôli tradícii opustiť skupinu, ale aj kvôli dominovému efektu zmien, ktoré po svadbe nastávajú v ich životoch. Mladí novomanželia, bývajú častokrát stále študentmi alebo sú len čerstvo začlenení do pracovného života. Po svadbe, keď si začínajú budovať rodinu, teda nemajú finančné prostriedky a ani skúsenosti na to, aby sa ihneď postavili na „*vlastné nohy*“. Zostávajú preto v rodnej lokalite, blízko svojich rodičov, ktorí pokračujú v ich podporovaní. Táto podpora môže byť v podobe materiálnej, ako v prípade 26-ročného Adama a jeho manželky Andrey, 21, ktorí si postavili dom na pozemku rodičov, alebo mentálnej, keď mladé rodiny prechádzajú rôznymi skúškami a novými situáciami, pri ktorých sa môžu oprieť o skúsenosti svojich rodičov. Ostávajú teda v tesnej blízkosti svojich rodín a svojej rodnej komunity, ktorú tak upevňujú a rozširujú. Tento systém viacgeneračného spoločenstva je tak normalizovaný medzi členmi skupiny, že ani jeden z participantov neplánuje odchod za hranice, či do vzdialenejších lokalít Slovenska.

Tento postoj voči rodine a komunite je silno prepojený na ich aktivity a členstvo v skupine. Čím dlhšie a pravidelnejšie sa zúčastňujú na *stretkách*, tým viac cítia potrebu zostať žiť v danej lokalite. Takto je to v prípade 21-ročného Patrika, ktorého sestra sa síce presťahovala do Anglicka, no on jej potrebu nezdieľa: „*Moja sestra vždy chcela žiť vo veľkomeste, tak sa presťahovala. Nieкого to možno láka to zahraničie. Ja som skôr taký domáci, že mňa zahraničie neláka. (...) Ja si myslím, že tu máme veľmi krásny kraj...*“ Patrik je stálym členom *stretiek* a patrí k jedným z najdlhšie aktívnych členov v skupine. Opačný názor na situáciu má jeho kamarát a bývalý člen, 21-ročný Rómeo, ktorý sa aktivitám v skupine začal nedávno vyhýbať: „*V budúcnosti by som chcel ísť inde odtiaľto. Nemienim tu zostať. (...) Chcem vypadnúť z (názov lokality), kvôli klebetným babkám. Takže je mi JEDNO kam pôjdem, ale musí to byť preč z (názov lokality)*.“ Rómeo sa začal strániť stretnutí skupiny práve kvôli odlišnosti jeho názorov: „*Hodnotový systém tejto skupiny nevyhovuje mojim hodnotám*“ (Rómeo, M, 21). Navyše, ako jeden z mála členov, do skupiny nevstúpil kvôli náboženskému rozvoju, ale kvôli sociálnemu aspektu stretávania sa s rovesníkmi.

Ukazuje sa teda, že náboženská rovina *stretiek* vplýva nielen na ich vnímanie samého seba, ale aj na to, ako sa stavajú k ideálu rodiny a komunity, pričom sa budujú aj silné pocity lokálneho patriotizmu. Ich presvedčenie má reálny dopad na viacero faktorov. Prvým je vplyv na lokálnu demografiu tak, že ostávajú žiť v miestnej komunite, ktorú tak zachovávajú a pomáhajú rozširovať. Nemajú potrebu presťahovať sa do väčších miest, či za hranice. Podobne má viera vplyv aj na ich celkové socioekonomické vzťahy tým, že si vyberajú povolanie na základe jeho kompatibility s rodičovstvom a rodinou, alebo v konečnom dôsledku majú zásady čistoty hmatateľný vplyv i na podobu rodiny, ktorú si neskôr v živote založia. Takáto rodina, ktorá je často budovaná na rodičovskom zázemí, ostáva žiť vlastnými hodnotami. Ich prioritou nebýva kariéra, ktorá častokrát ženie mladých ľudí do zahraničia, ale naopak sa sústreďujú na prácu v komunite a katolícku výchovu detí.

Rodové stereotypy alebo ideálne manželstvo?

Vít Erban vysvetľuje význam prikladaný telu cez: „*Tělo je také průsečníkem mezi naučenými a vrozenými vzorci chování. Proto musí být (...) úzkostlivě střeženo...*“ (Erban 2006, 207). Telo je medzi členmi skúmaného spoločenstva vnímané ako priam sakrálna a nedotknuteľná. Toto samozrejme zahrňuje odmietanie rôznych zásahov do tela, akými sú modifikácie, tetovanie, pírsingy, či dokonca siahnutie si na život. Zároveň to však vysvetľuje aj ich odpor k masturbácii a excesívnemu ukazova-

niu kože na verejnosti, či proti kampaniam značiek na spodnú bielizeň.

Toto stráženie „posvätnosti“ tela cez koncept čistoty odhaľuje viac, ako len ich vnímanie sexuality. Poukazuje aj na ich vnímanie samého seba a spoločnosti okolo. Nadmerné odhaľovanie je rovnako negatívne hodnotené ako masturbácia, keďže má ísť o vedľajší prejav sekulárno-liberálnej spoločnosti: „*čím viac človek má možnosť byť liberálny a má možnosť si vybrať, má možnosť byť slobodný, tak tým viac sa z tej viery upúšťa*“ (Dávid, M, 21). Preto skupina dodržiava rôzne pravidlá, ktoré im pomáhajú uchovať svoje telo čisté. Tu sa však dostávajú do konfliktu, keď sa snažia balansovať potreby čistoty a prehnané sústredenie sa na starostlivosť o telo, ktoré je taktiež vnímané negatívne. Zameriavanie sa na telo, v rovine vyššej, ako uznávajú za vhodné (u 20-ročnej Lindy tento zlom nastáva už pri krémovaní tela, maľovaní nechťov, či pri aplikácii make-upu) je vnímané ako isté odlúčenie sa od svojho vnútra. Ľudia, ktorí sa sústreďujú na svoje telo, sú vnímaní ako nešťastní a stratení vo svete: „*Ja mám tak skorej pocit, že ako keby im niečo v tom vnútri chýba*“ (Linda, Ž, 20). Prehnaná starostlivosť o telo je starostlivosť, ktorá nemá za úlohu uchovať jeho zdravý stav a je podľa Lindy prejavom vnútorného problému: „*Nechcem úplne povedať, že nejaké duševné problémy alebo poruchy alebo tak. Možno, ja neviem, to môže byť (chýbajúca) láska, šťastie alebo tak*“ (Linda, Ž, 20).

Telo v sledovanej skupine je vnímané ako niečo, čo nesmie byť stredobodom pozornosti. Človek by sa nemal zameriavať na telesnú schránku, ale na dušu a duchovné prežívanie života s Bohom. To však neznamená, že členovia *stretiek* neprejavujú o telo záujem. Či už ide o negatívny záujem, ako v prípade 22-ročnej Veroniky, ktorá si vďaka športovým aktivitám na vysokej škole vybudovala poruchu príjmu potravy alebo len zvedavosť, ako to bolo v prípade 15-ročnej Danice ktorá vo voľnom čase obľubuje kresliť. Jedným z jej najkontroverznejších diel bol obrázok ženského torza. Kresba vyvolala v skupine rôzne emócie, pričom Danica musela obhajovať svoj záujem. Starším členom sa obrázok zdal vulgárny a Danica uznala, že bol vrcholne nevhodný. Ako sama citovala situáciu: „*To prečo si nakreslila túto kresbu, prečo tam nekreslíš tvár? A že prečo práve túto kresbu a prečo práve túto časť tela? Tak potom (som si povedala), že: Máte pravdu, asi som to nemala kresliť, ale tak neviem, mne sa to páčilo*“ (Danica, Ž, 15).

Podobné hodnoty a názory sú veľmi dôležitým faktorom pri výbere partnera, preto si ho členovia najčastejšie hľadajú v rámci skupiny. Pri tomto hľadaní, pri ktorom sa neustále kladie dôraz na dodržiavanie života v čistote, sa navzájom povzbudzujú. Mávajú aj stretnutia s prednáškami o čistote a jej prínose do manželského

života. Zároveň počas nich majú možnosť ukázať aj rôzne dôsledky „randenia“, ktoré majú slúžiť ako „výstraha“. Johana, 24-ročná členka spoločenstva, sa do neho pridala až potom, čo sa rozišla s priateľom, s ktorým žili v jednej domácnosti. Teraz do prednášok zakomponováva svoje skúsenosti a ostatných členov vystriha pred spolužitím a sexuálnymi vzťahmi, ktoré nie sú posvätené manželským zväzkom.

Žena je podľa Johany porovnateľná s jablčkom a „*muž si radšej vyberie lesklé nedotknuté jablčko, ako to nahryznuté a hnilé*“ (Ž, 24). Vychádza z predstavy, že žena má odvodzovať svoju hodnotu od svojej nepoškvrcenosti a panenstva. Myšlienky, ktoré nevychádzajú z tohto ideálu, sú myšlienkami, ktoré sem mala údajne priniesť západná liberálna spoločnosť: „*... tak celkovo liberalizmus škodí viac. Určite by som bol radšej, keby bola krajina konzervatívnejšia*“ (Dávid, M, 21). Niektorí členovia spoločenstva tvrdia, že sa pre ich konzervativizmus nedokážu plnohodnotne začleniť do života vo väčších mestách, mimo svojej komunity (Veronika, Ž, 22; Dávid, M, 21).

Ich hodnotový systém je postavený na viere a z nej vyplývajúcom morálnom kódexe: „*pre mňa sú božské zákony také najdôležitejšie, hlavne by som sa mal podľa nich riadiť*“ (Dávid, M, 21) a až sekundárnymi sa stávajú hodnoty modernej spoločnosti, keďže tie sú často v rozpore s tými ich katolíckymi hodnotami. Dávid dopĺňa: „*napríklad ja osobne tým, že som veriaci, by som nemal problém, keby tu sekularizmus nebol.*“ (M, 21). Sekularizmus a liberalizácia mnohých názorov, podľa členov spomínaného spoločenstva sú príčinou, prečo sú dnes mnohé fenomény ako LGBTQ+, potraty, rozvody a feminizmus takými rozoberanými témami.

Feminizmus ako taký, bol u všetkých členov vnímaný negatívne. Toto presvedčenie často vychádzalo z informácií, ktoré zachytili v médiách, či na internete (Andrea, Ž, 21; Adam, M, 26; Johana, Ž, 24). Myšlienky feminizmu nikdy neboli témou, o ktorú by sa ktorýkoľvek z participantov zaujímal. V skupine vládlo presvedčenie, že feminizmus je prehnaný a feministky „*sú sebecké, (lebo) upierajú možnosť mužom byť mužmi*“ (Andrea, Ž, 21).

Tento postoj vychádza z ich ideálu vzťahu a charakterových vlastností, ktoré by mal ich partner mať. Ideálna žena bola pre participantov výskumu stelesnením submisivity. Často bola opisovaná ako starostlivá, empatická, nežná, materinská, nerozhodná, či krehká (Dávid, M, 21; Andrea, Ž, 21). Ideálnu ženu v tomto zmysle videli rovnako muži i ženy, čo de Beauvoir vysvetľuje, že žene „*(...) často prináša uspokojenie jej rola ako Inej*“ (2015, 14). Participantky výskumu preto veria, že nepotrebujú feminizmus, ani sa vyrovnáť mužom, keďže im ich situácia vyhovuje.

Dievčatá už od skorého veku vedia, že budú matkami a berú to ako svoje poslanie: „*Malo by to byť jednoducho poslanie tej ženy. (...) Že tá žena je proste stvorená na to aby plodila a rodila.*“ (Linda, Ž, 20). Podobný názor má aj čerstvá matka Andrea, ktorá popisuje ženskú rolu nasledovne: „*podľa mňa každá žena je predurčená byť matkou a určite to niekde vzadu v mozgu, aj keď si to neuvedomujú, majú.*“ (Ž, 21). Tejto predurčenosti prispôsobujú kritériá výberu vzdelania, kariéry, a hlavne partnera.

Ideálny muž má byť predovšetkým ochrancom a zabezpečovateľom rodiny: „*Určite aby bol milujúci partner a otec a aby sa staral...*“ (Andrea, Ž, 21). Pre Adama, je stelesnením ideálneho muža: „*asi jedine pán Ježiš.*“ (M, 26). Charakteristiky takéhoto muža spočívajú v jeho schopnosti starať sa o rodinu. Ideálny muž je preto nesebecký, čestný, úprimný, empatický, nápomocný, zručný a schopný byť manželke oporou (Adam, M, 26; Andrea, Ž, 21; Dávid, M, 21). Nie vždy sa však mladí členovia spoločenstva s týmito charakteristikami aj stotožňujú. Napríklad v prípade 21-ročného Dávida, je práve predstava takéhoto muža a otca zdrojom jeho neistoty: „*čo mi vadí, už tak do budúca je, že ja som moc neni až tak úplne technický typ. Že skôr ma baví geografia a dejepis. Také tie humanitnejšie veci. Mám takú obavu (...) ja som neni taký extra silák alebo čo- ako postavou, že či (budem schopný) zabezpečiť technicky tú rodinu. To bude taká výzva pre mňa*“ (Dávid, M, 21). Na výber partnera teda vplývajú rôzne faktory. Z toho dôvodu aj príťažlivosť pocitovaná k druhému pohlaviu spadá pod rôzne determinanty. Preferencie sú u každého z nich spektrom, ktoré prepája ideál čistoty a ideál budúceho partnera. Dôraz sa pritom kladie hlavne na ich budúcu predispozíciu založiť si rodinu a schopnosť sa o ňu následne postarať.

Záver

Členovia *stretiek* sa snažia čo najbližšie priblížiť k ich ideálu veriaceho človeka. Teda človeka, ktorý sa sústreďuje na život s Bohom a až potom na svoje osobné potreby. Aktívna sexualita je pre nich cesta, ktorou sa majú vydať až v momente, keď sú pripravení mať rodinu a deti.

Avšak pud sexuality, ktorý sa v mladom veku prejavuje intenzívnejšie, ako v neskorších štádiách života sa nedá vypnúť, či zrušiť silou vôle. Pre skupinu *stretiek* je aktívna sexualita vnímaná ako niečo, čo vedie človeka k nečistým hriechnym myšlienkam, prípadne ako prvý krok na zlej ceste. Preto sa snažia o život v čistote, kde

sexualita mimo manželstva nezohráva úlohu. Uvedomujú si, že v modernej spoločnosti kult tela prevyšuje túžbu po duchovnom prežívaní a preto sa snažia strániť ľavicového smeru a preferujú hodnoty tradičnej kresťanskej morálky. Ich politické postoje sú frekventovane rozoberané pred voľbami, ktoré sa v tom čase stávajú jednou z hlavných diskusných tém *stretiek*. Podľa Dávida boli názory členov „*skôr formované médiami, ktoré majú tiež určitý smer a určitým spôsobom reagujú na to spoločenské dianie a potom som im ja dával určité príklady, že ako by to mali možno podľa toho kresťanského myslenia chápať a vždy som sa im snažil dávať také pozitívne príklady, že ako by sa mali pozerat aj na ten svet a na tieto celospoločenské témy...*“ (M, 21)

Ideál „tradičnej rodiny“ s deťmi, o ktoré sa stará matka a zabezpečuje otec², je ich cieľom už od skorého veku. Preto je pre nich hodnotový systém feminizmu, či LGBTQ+ komunity neakceptovateľný. Často sa stavajú na odpor voči názorom, ktoré tieto smery propagujú, ako je to v prípade adopcie u LGBTQ+ párov, ich registrovanie partnerstiev, alebo voči legálnym potratom, či užívaniu antikoncepcie (Adam, M, 26; Anna, Ž, 20; Dávid, M, 21; Linda, Ž, 20; Johana, Ž, 24). Morálny kódex skupiny vychádza z nedotknuteľnosti tela a života a tak podporujú hnutia za zrušenie legálnosti potratov a veria, že plod je ľudskou bytosťou od prvého momentu počatia.

Tento konflikt, ktorý vnímajú v spoločnosti ich do istej miery izoluje. Často sa necítia komfortne mimo skupiny a tvrdia, že spoločnosť ich názory vníma ako prežitky (Dávid, M, 21). Stránia sa preto zdieľaniu týchto ideí mimo skupiny a voľne sa s nimi delia len v bezpečnom prostredí *stretiek*.

Ich chápanie tela a sexuality má vplyv na celú dynamiku skupiny a jej fungovanie. Najčastejším dôvodom na odchod zo skupiny býva práve svadba, ktorá je vnímaná ako jediná mravná cesta k uspokojeniu sexuálnej túžby. Sexuálny pud však do značnej miery ohraničuje aj ideál čistoty, ktorým sa členovia riadia. Čistota tela pre nich predstavuje pomyslenú hranicu, ktorá rozdeľuje ich myšlienky na čisté a hriechne. Tento ideál čistoty je navzájom upevňovaný a podporovaný medzi členmi skupiny.

Na začiatku štúdie som si položila dve otázky. Prvá bola: „*Aké postoje má mládežnícke kresťanské spoločenstvo k sexualite?*“ Sexualita u participantov je vnímaná dvojako. Na jednej strane, ako niečo, čo by malo byť v mladosti potláčané a čo vie byť potenciálne nebezpečné. Na strane druhej je vnímaná ako prirodzená časť

2 „Tradičná rodina“ predstavuje model úzkej rodiny s rodovo rozdelenými úlohami. Obaja partneri žijú v monogamnom oficiálnom zväzku v spoločnej domácnosti. Otec spravidla zabezpečuje rodinu cez zamestnanie a matka sa stará o chod domácnosti a výchovu detí. (Mendelová 2014, 12)

dospievania, ktorá ich tlačí do spoločného manželského života. Sexualita bola jasne ohraničená ideálom čistoty a čistého života. Tento ideál bol dôležitý vo viacerých sférach života participantov, no najsilnejšie sa odrážal práve v ich lúboštnom živote. Ich pohľad na sexualitu a morálku mal vplyv na ich postoj voči spoločnosti, pričom ovplyvňoval aj ich životné rozhodnutia (výber partnera, budovanie zázemia, rodičovstvo, politické postoje a i.) a priamo vplýval na ich socio-ekonomický status (výber povolania, štúdium a pod.).

Druhá otázka, na ktorú som hľadala odpoveď bola: „Ako ovplyvňuje katolícka viera vnímanie sexuality u mladých veriacich?“ Tu môžeme poukázať práve na iné sféry života, ktoré boli problémom sexuality zasiahnuté. Či už išlo o výber kariéry, keď si dievčatá vyberali prácu na základe jej kompatibility s materstvom (Linda,

Ž, 20), alebo ich vzdelanie, ktoré bolo považované ako druhotné a nepodstatné v opozícii k budúcej rodine (Andrea, Ž, 21). Taktiež mala sexualita vplyv na ich vnímanie samého seba a percepciu rodového ideálu, ktorý mohol participantom spôsobovať až úzkosť.

Vnímanie sexuality malo značný dopad aj na ich vzťah k vlastnému telu, kde v kombinácii s ideálom čistoty vytvárali veľkú neistotu. Telo bolo vnímané ako nedotknuteľné a sexualita ako nečistá do momentu svadby. Svadba pôsobila ako mílnik, ku ktorému sa každý z participantov chcel dopracovať v čo najčistejšom a nepoškvrnenom stave. Sexuálna zdržanlivosť, bola ideálom ako pre ženy, tak i pre mužov. Snaha o naplnenie tohto ideálu konfrontovaná s potrebou po saturácii sexuálnych potrieb však zrejme znižuje ich sobášny vek výrazne pod štatistický priemer na Slovensku.

REFERENCIE

- De Beauvoir, Simone. 2015. *Extracts from The Second Sex*. Great Britain: Vintage.
- Denzler, Georg. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Douglasová, Mary. 2014. *Čistota a nebezpečí. Analýza konceptu znečištění a tabu*. Praha: Malvern.
- Erban, Vít. 2006. „Náboženská symbolika pravé a levé ruky. Mezikulturní interpretace Roberta Hertze“ *Náboženství a tělo*, edited by Hamar, Eleonóra Bělka, Luboš, Doležanová, Iva, 207–214. Brno: Masarykova univerzita.
- Hamar, Eleonóra. 2006. „Náboženství a tělo. Teoretické perspektivy v diskursu religionistiky.“ *Náboženství a tělo*, edited by Hamar, Eleonóra Bělka, Luboš, Doležanová, Iva, 15–22. Brno: Masarykova univerzita.
- Koumar, Jan. 2018. „Pět přístupů k etice sexuality? Důsledky asymetrického argumentu Davida Benataru pro etiku pohlavního chování.“ *Filosofie dnes* 10, no. 1: 64–81.
- Kubík, Josef. 2012. *Sexualita bez tabu*. Česká republika: Carpe diem.
- Lužný, Dušan. 2006. „Sakralizace zdraví a detradicionalizace náboženství.“ *Náboženství a tělo*, edited by Hamar, Eleonóra Bělka, Luboš, Doležanová, Iva, 177–184. Brno: Masarykova univerzita.
- Mendelová, Eleonóra. 2014. „Súčasná postmoderná rodina a vnútorná delba práce.“ *Sociální pedagogika/ Social Education* 2, no. 1: 11–21.
- Navrátilová, Alexandra. 2006. „Nahota v obřadní tradici české kultury.“ *Náboženství a tělo*, edited by Hamar, Eleonóra Bělka, Luboš, Doležanová, Iva, 55–64. Brno: Masarykova univerzita.
- Podmanická, Zuzana (ed.). 2019. *Štatistika v súvislostiach. Hlavné trendy vývoja sobášnosti v SR v roku 2018. Demografická a sociálna štatistika október 2019*. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- Turner, Bryan S. 1997. „The Body in Western Society: Social Theory and Its Perspectives.“ *Religion and the Body*, edited by Coakley, Sarah, 1–6. Cambridge: Cambridge University Press.

Lucia HRŽIČOVÁ je magisterskou študentkou religionistiky na Katedre porovnávacej religionistiky Univerzity Komenského v Bratislave. Venuje sa otázkam telesnosti a sexuality v náboženstve, prechodovým rituálom, vnímaniu bolesti, feministickej antropológii a novým náboženským smerom.